

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta. Lailla kumottaisiin kauppaluoksista annetun asetuksen talviliikenteessä käytettäviä aluksia koskevat säännökset.

Lailla säädettäisiin alusten kuulumisesta jääluokkiin, jääluokkamääräyksistä ja vastaavuusluettelosta, aluksen jääluokan hyväksymisestä vaihtoehtoisella menetelmällä sekä Euroopan unionin toisen jäsenvaltion, Turkin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion sääntöjen hyväksymisestä aluksen jääluokkaa määritettäessä.

Aluksen jääluokka määräytyisi hyväksytyin luokituslaitoksen alukselle antaman luokitusmerkinnän perusteella. Jos aluksella ei olisi luokitusmerkintää, Merenkululaitos vahvistaisi aluksen jääluokan.

Jääluokkatodistuksia ei enää annettaisi. Merenkululaitos pitäisi jääluokkaluetteloa, johon alusten jääluokat merkittäisiin.

Lailla säädettäisiin myös jäänmurtaja-avustuksesta. Merenkululaitos päättäisi aluksille annettavasta jäänmurtaja-avustuksesta ja avustusrajoituksista sekä avustusrajoituksista annettavista poikkeuksista.

Laki sisältäisi valtuutussäännökset Merenkululaitokselle tarkempien jääluokkamääräysten ja jääluokkia koskevien muiden tarkempien määräysten antamiseksi.

Ehdotettu laki on ilmoitettu teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin mukaisesti Euroopan yhteisöjen komissiolle.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006 samaan aikaan väylämaksulain kanssa.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1. Johdanto.....	3
2. Nykytila	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
Jääluokkia koskeva lainsäädäntö	3
Jääluokan määräytyminen ja vahvistaminen.....	3
Talviliikennettä koskevat säännökset	4
Jäänmurtaja-avustuksen antaminen.....	4
Jäänmurtajien yhteistoimintaa koskeva sopimus	5
2.2. Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö	5
2.3. Nykytilan arviointi.....	5
Jääluokat väylämaksun perusteena.....	5
Jäänmurtaja-avustuksen antaminen.....	6
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	7
3.1. Tavoitteet	7
3.2. Keskeiset ehdotukset	7
4. Esityksen vaikutukset	8
4.1. Taloudelliset vaikutukset	8
4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan	8
4.3. Vaikutukset alusliikenteen turvallisuuteen ja sujuvuuteen	9
4.4. Ympäristövaikutukset	9
5. Asian valmistelu.....	9
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	9
5.2. Lausunnot ja niiden huomioonottaminen	9
6. Riippuvuus muista esityksistä.....	10
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
1. Lakiehdotusten perustelut.....	11
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	14
3. Voimaantulo.....	14
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	14
LAKIEHDOTUS	16
aluksen jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta.....	16

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 13 päivänä tammikuuta 2004 väylämaksulainsäädännön uudistamistyöryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää väylämaksulain (708/2002) ja väylämaksusta annetun valtioneuvoston asetuksen (719/2002) sekä muiden väylämaksua koskevien säädösten ja määräysten muutostarpeet. Selvitystyönsä eräänä tuloksena työryhmä päätyi siihen, että väylämaksuja koskevan lainsäädännön selkeyttämiseksi väylämaksulaista tulee poistaa puhtaasti tekniset aluksen jääluokitusta koskevat säännökset.

Alusten jääluokista ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki. Lakiin ehdotetaan otettavaksi myös säännökset jäänmurtajavavustuksen antamisesta ja Merenkululaitoksen oikeudesta rajoittaa jäänmurtajavavustuksen antamista, josta tällä hetkellä ei ole olemassa laintasoista sääntelyä.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Jääluokkia koskeva lainsäädäntö

Alusten jääluokista säädetään väylämaksulaissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa väylämaksusta, jotka tulivat voimaan 1 päivänä syyskuuta 2002. Lailla kumottiin vuonna 1980 annettu väylämaksulaki siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Lailla ei muutettu väylämaksun maksuperusteita. Kyseessä oli teknisluonteinen uudistus, jolla pyrittiin poistamaan jäämaksuluokkatodistuksiin liittynyt väylämaksun kiertäminen. Todistuksen nimi muutettiin jääluokkatodistukseksi ja todistukset muutettiin määräaikaisiksi. Lisäksi todistuslomakkeessa yksilöitiin jääluokan vahvistamisen perusteeksi esitettävät asiakirjat.

Väylämaksulakiin sisältyvät säännökset aluksen kuulumisesta jääluokkiin (12 §), jää-

luokan vahvistamisesta (13 §), jääluokkatodistuksesta ja sen peruuttamisesta ja puuttamisesta (14, 16 ja 17 §) sekä virheellisestä jääluokasta (18 §). Lisäksi väylämaksulaissa on säännökset ulkopuolisen tarkastajan velvollisuuksista (15 §) ja tarkastajan valtuuksista jääluokan vahvistamista ja jääluokkatodistuksen antamista koskevassa asiassa (27 §). Valtioneuvoston asetus väylämaksusta sisältää säännökset eri jääluokkiin kuuluvien alusten varustevaatimuksista (3 §), jääluokan vahvistamista ja jääluokkatodistuksen antamista tarvittavista tiedoista ja selvityksistä (4 §), jääluokkasyvyyksestä (5 §) sekä alusyhdistelmän jääluokan määräytymisestä (6 §).

Merenkululaitos vahvisti 16 päivänä syyskuuta 2002 väylämaksulain 14 §:n 5 momentin nojalla jääluokkatodistuslomakkeen kaavan ja antoi 20 päivänä syyskuuta 2002 väylämaksulain 12 §:n 3 momentin nojalla tarkemmat määräykset aluksen rakennetta ja konetehoa koskevista talviliikennevaatimuksista, jäljempänä jääluokkamääräykset, jotka tulivat voimaan 1 päivänä lokakuuta 2002. Merenkululaitos vahvisti 27 päivänä marraskuuta 2002 väylämaksulain 12 §:n 3 momentin nojalla luettelon hyväksytyjen luokituslaitosten antamia luokitusmerkintöjä vastaavista suomalaisista jääluokista.

Jääluokan määräytyminen ja vahvistaminen

Väylämaksulain 12 §:n mukaan alukset kuuluvat kuuteen jääluokkaan, joita ovat erikoisjääluokka I A Super, jääluokat I A, I B ja I C sekä jääluokat II ja III. Jääluokkaan II kuuluvia aluksia ei ole vahvistettu jäissäkulua varten. Jääluokkaan III kuuluvat sellaiset alukset, jotka eivät kuulu jääluokkaan I A Super, I A, I B, I C tai II. Väylämaksulain 12 §:n 3 momentin mukaan Merenkululaitos antaa tarkemmat määräykset talviliikennevaatimuksista, joista ilmenevät eri jääluokkien väliset erot.

Väylämaksulain 13 §:n nojalla Merenkul-

kulaitoksen tarkastaja tai laitoksen valtuutama ulkopuolinen tarkastaja vahvistaa aluksen jääluokan laivanisännän pyynnöstä.

Laivanisännän on annettava tarkastajalle jääluokan vahvistamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset.

Väylämaksulain 13 §:n 3 momentin mukaan jääluokka vahvistetaan:

1) hyväksytyjen luokituslaitosten antamia luokitusmerkintöjä vastaavista suomalaisista jääluokista Merenkululaitoksen väylämaksulain 12 §:n 3 momentin nojalla vahvistaman luettelon perusteella;

2) hyväksytyjen luokituslaitoksen antaman erillisen todistuksen perusteella; taikka

3) Merenkululaitoksen väylämaksulain 12 §:n 3 momentin nojalla annettujen Merenkululaitoksen määräysten perusteella tekemällä aluskohtaisella päätöksellä.

Pääsääntönä jääluokkaa määrättäessä on ollut, että se vahvistetaan hyväksytyjen luokituslaitoksen alukselle antamassa luokitustodistuksessa olevan luokitusmerkinnän perusteella. Hyväksytyllä luokituslaitoksella tarkoitetaan alusten tarkastamiseen ja katsastamiseen valtuutettuja laitoksia sekä merenkulun viranomaisten asiaan liittyviä toimia koskevista yhteisistä säännöistä ja standardeista annetun neuvoston direktiivin 94/57/EY, niin sanottu luokituslaitosdirektiivi, mukaisesti hyväksytyä laitosta. Käsitteen määrittelmä sisältyy muun muassa alusten katsastuksista annetun asetukseen (1123/1999).

Väylämaksulain 14 §:n mukaan 13 §:ssä tarkoitettu tarkastaja antaa jääluokkatodistuksen laivanisännän pyynnöstä.

Talviliikennettä koskevat säännökset

Talviliikenteestä ja talviliikenteeseen käytettäville aluksille asetetuista vaatimuksista on säännökset kauppa-aluksista 17 päivänä huhtikuuta 1924 annetun asetuksen (103/1924) 9 ja 67 §:ssä. Asetuksen 9 §:n, jota on muutettu 19 päivänä tammikuuta 1973 annetulla asetuksella (28/1973), mukaan talviliikenteeseen käytettävän aluksen tulee olla konevoimalla kulkeva ja sillä tulee olla kyseisessä säännöksessä määritellyllä tavalla todettu rakenteellinen lujuus. Säännöksen mukaan matkustaja-aluksen rungon tulee Merenkululaitoksen määräämällä tavalla olla vahvistettu jäissä kulkea varten. Puusta ra-

kennettua alusta ei 9 §:n mukaan saa käyttää talviliikenteessä. Asetuksen 67 § sisältää määrittelmän siitä, milloin aluksen katsotaan harjoittavan talviliikennettä.

Jäänmurtaja-avustuksen antamiren

Jäänmurtaja-avustuksesta ei ole tällä hetkellä olemassa laintasoista sääntelyä.

Merenkululaitoksesta 21 päivänä marraskuuta 2003 annetun lain (939/2003) 2 §:n 1 momentin 7 kohdan ja 27 päivänä marraskuuta 2003 Merenkululaitoksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (981/2003) 1 §:n 8 kohdan mukaan Merenkululaitos huolehtii jäänmurtoon liittyvistä viranomais- ja tilaaja-tehtävistä. Merenkululaitoksen 20 päivänä huhtikuuta 2004 antaman työjärjestyksen mukaan Talvimerenkulku-toiminnon tehtävänä on vastata talvimerenkulun sujuvuudesta ja jäänmurron viranomais- ja tilaajatehtävistä sekä talvimerenkulun valtakunnallisesta koordinoinnista, kehittämisestä ja ohjauksesta. Talvimerenkulku-toiminto tekee talvimerenkulun avustuskautta, erivapauksia ja avustusrajoituksia koskevat päätökset. Sisävesien jäänmurron tilaaja- ja viranomaistehtävät hoitaa Järvi-Suomen merenkulkupiiri.

Merenkululaitos julkaisee vuosittain ennen talviliikennekauden alkamista ohjekirjan Suomen jäänmurtopalvelut, joka sisältää muun muassa ohjeita avustettaville aluksille sekä tietoa talvimerenkulkuun liittyvästä tiedotuksesta ja jäänmurtajien operointiin liittyvistä kysymyksistä.

Jäänmurtaja-avustusta annetaan 23 sataan, jotka Merenkululaitos on 8 päivänä helmikuuta 1993 antamallaan päätöksellä nimennyt talvisatamiksi. Lisäksi avustusta annetaan Merenkululaitoksen erikseen määrittelemiін muihin kohteisiin. Jäänmurtaja-avustuksella tarkoitetaan alusten avustamista ja avustamiseen liittyvää hinaamista Suomen vesialueella. Jäänmurtaja-avustuksesta satama-alueilla vastaa asianomainen satama.

Merenkululaitos voi jäättilanteen vaikeutuessa rajoittaa jäänmurtaja-avustuksen antamista eri talvisatamiin. Osa avustusrajoituksista on jäänmurtajakapasiteetista riippumattomia turvallisuusrajoituksia ja osalla rajoituksia ohjataan alusliikenteen sujuvuutta. Rajoitusten voimassa ollessa aluksille annetaan jäänmurtaja-avustusta niiden jääluokan

ja kantavuuden perusteella. Rajoitukset tulevat voimaan viisi päivää niiden antopäivämäärän jälkeen. Rajoitusten levennykset tulevat voimaan antopäivänä.

Alukselle voidaan yksittäistapauksissa myöntää erivapaus edellä mainituista avustusrajoituksista. Erivapaus myönnetään kerrollaan vain yhtä matkaa varten tilanteissa, joissa jäättilanne on tilapäisesti helpottunut tai kyseessä on erikoiskuljetus, kiireellinen energianhuolto tai tehtaan tuotannon pysähtymisen uhka taikka kyseessä on alus, joka muutoin olisi oikeutettu avustukseen, mutta jonka kantavuus jää enintään viisi prosenttia alle vaaditun kantavuuden. Erivapautta ei ole myönnetty yli 20 vuotta vanhalle alukselle eikä alukselle, joka kuljettaa transitolastia.

Jäänmurtajien yhteistoimintaa koskeva sopimus

Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välillä on allekirjoitettu 20 päivänä joulukuuta 1961 sopimus jäänmurtajien yhteistoiminnasta (Sops 36/1961), joka on saatettu voimaan asetuksella (621/1961). Sopimus tuli voimaan allekirjoituspäivänä. Sopimuksen mukaan sen tarkoituksena on jäänmurtajien yhteistoiminnan ja jäänmurtajatoimintaa koskevien yhtenäisten määräysten kautta helpottaa merenkulun ylläpitämistä ja edistää meriturvallisuutta talven aikana Pohjoismaiden kulkuvesillä.

Sopimuksen yhteydessä on laadittu pöytäkirja, jossa on sovittu, että sopimusvaltioiden viranomaiset antavat jäänmurtajien yhteistoimintaa koskevia tarkempia määräyksiä, joiden tulee olla pääasiassa yhdenmukaiset sopimukseen liitetyn määräyksiä koskevan luonnoksen kanssa.

2.2. Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Alusten jääluokitus ja jääluokkamääräykset eivät perustu kansainvälisiin sopimuksiin. Jääluokkamääräykset on laadittu suomalaisen ja ruotsalaisten merenkuluviranomaisten yhteistyönä ja niitä sovelletaan kummassakin maassa. Kansainväliset luokituslaitokset ovat osallistuneet jääluokkamääräysten laatimiseen ja ottaneet nämä suomalais-ruotsalaiset jääluokkamääräykset osaksi omia sääntöjään.

Voimassa olevat jääluokkamääräykset ovat vuodelta 2002 ja niillä uudistettiin vuonna 1985 annetut jäämaksuluokkamääräykset niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen. Sitä aikaisemmat jääluokkamääräykset olivat vuosilta 1971 ja 1932.

Suomessa voimassaolevista jääluokkamääräyksistä poiketen ruotsalaisiin määräyksiin sisältyy säännös, jonka mukaan toisessa Euroopan unionin jäsenmaassa tai Euroopan talousalueeseen kuuluvassa maassa alukselle hyväksytyyn jääluokan on katsottava täyttävän myös suomalais-ruotsalaiset jääluokkamääräykset kyseisen luokan osalta. Edellytyksenä on, että aluksen turvallisuustaso on yhtäläinen molempien määräysten perusteella.

Ruotsin järjestelmä poikkeaa suomalaisesta myös siinä, että aluksen jääluokasta ei anneta erillistä jääluokkatodistusta. Luokituslaitoksen alukselle antama jääluokkamerkintä hyväksytään sellaisenaan ilman erillistä viranomaispäätöstä. Alusten jääluokkatiedot haetaan luokituslaitosten rekistereistä ja siirretään sellaisenaan jäänmurtajien informaatiojärjestelmään (IBNet).

Muualla kuin Suomessa aluksen jääluokka ei vaikuta alukselta kannettaviin merenkulkumaksuihin. Ruotsissa jääluokkaa käytetään ennen kaikkea jäämurtaja-avustuksen perusteena. Ruotsissa jäänmurtaja-avustuksesta säädetään 23 päivänä marraskuuta 2000 annetussa asetuksessa (Isbrytarförordning 2000:1149), joka sisältää yleiset säännökset valtion harjoittamasta jäänmurtotoiminnasta, sekä 10 päivänä maaliskuuta 2003 annetuissa Merenkululaitoksen määräyksissä (Sjöfartsverkets föreskrifter och allmänna råd om finsk – svensk isklass; SjöFS 2003:4).

2.3. Nykytilan arviointi

Jääluokat väylämaksun perusteena

Aluksen jääluokkaa käytetään nykyisen väylämaksulain mukaan ulkomaanliikenteen väylämaksun määräytymisen perusteena. Jääluokka perustuu aluksen teknisiin ominaisuuksiin. Ongelmia on syntynyt tapauksissa, joissa Merenkululaitos on katsonut, että aluksen rakenne tai konetehto ei vastaa luokituslaitoksen alukselle antamaa luokitusmerkintää ja sen perusteella Merenkululaitoksen alukselle antamaa jääluokkatodistusta.

Merenkulkulaitos ja tullilaitos ryhtyivät vuoden 1999 lopulla selvittämään väylämaksun kantamisen yhteydessä ilmenneitä jäämaksuluokkiin liittyviä epäselvyyksiä. Myös eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta teki liikenne- ja viestintäministeriölle selvityspyynnön asian johdosta. Selvityksissä esille tulleet epäselvyydet johtivat väylämaksulain ja -asetuksen edellä selostettuun uudistamiseen vuonna 2002.

Vuoden 2002 väylämaksulaissa vanhat, toistaiseksi voimassaolevat jäämaksuluokkatodistukset säädettiin uudistettaviksi ja niiden voimassaoloaika säädettiin määräaikaiseksi. Samalla todistuksen nimi muutettiin jäämaksuluokkatodistuksesta jääluokkatodistukseksi. Samassa yhteydessä väylämaksusta annettulla valtioneuvoston asetuksella säädettiin niistä asiakirjoista, jotka laivanisännän on annettava tarkastajalle jääluokan määräämistä varten.

Jääluokkatodistuksia uusittaessa luokituslaitoksen antamaa luokitusmerkintää aluksen jääluokasta verrattiin niihin muihin asiakirjoihin, jotka laivanisäntä luokitustodistuksen lisäksi toimitti tarkastajalle. Vertailussa esille tuli paljon odotettua enemmän aluksia, joiden saama jääluokka ei ole ollut vuoden 1985 jäämaksuluokkamääräysten mukainen eikä myöskään alukselle luokitusmerkinnän antaneen luokituslaitoksen sääntöjen mukainen. Puutteet olivat yleensä vähäisiä, mutta niiden huomioonottaminen johti useissa tapauksissa jääluokan huomattavaan alenemiseen. Havaitut epäselvyydet jääluokissa johtivat siihen, että Merenkulkulaitos on ilmoittanut tulliviranomaisille tiedot niistä aluksista, jotka ovat maksaneet väylämaksuja virheellisen jääluokan perusteella. Tulliviranomainen on näiden ilmoitusten perusteella käynnistänyt väylämaksulain 23 §:ssä säädetyt jälkimaksatusmenpiteet ja vaatinut maksuvelvollisia varustamoita tai ulkomaalaisen varustamon suomalaisia edustajia (laiivanselvittäjä) suorittamaan virheellisen jääluokan perusteella määräämättä jääneitä maksuja kuluvalta vuodelta ja kolmelta sitä edeltävältä kalenterivuodelta. Lisäksi jälkiperittävä väylämaksu on määrätty väylämaksulain 18 §:n perusteella huonoimman jääluokan III mukaisesti, joka ei ole alusten todellisten jäissäkulkuominaisuuksien mukainen luokka. Jälkiperinnän taannehtivuus sekä huonoimman jääluokan

mukaan määräytyvä maksu ovat aiheuttaneet sen, että maksuvelvollisilta vaadittavat summat ovat olleet huomattavia. Erityisen hankalaan asemaan ovat joutuneet laivanselvittäjät, joilta maksuja on lähinnä vaadittu.

Jääluokkiin liittyvien epäselvyyksien ratkaisemiseksi väylämaksulainsäädännön uudistamistyöryhmä valmisteli hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen väylämaksulain muuttamiseksi siten, että Merenkulkulaitos olisi voinut hyväksyä myös vaihtoehtoisella menetelmällä alukselle määrätyn jääluokan. Edellytyksenä oli, että alus olisi ollut teknisesti samanarvoinen jäissäkulkukyvyllään kuin, jos aluksen jääluokka olisi vahvistettu Merenkulkulaitoksen jääluokkamääräysten mukaisesti. Lakiin ehdotettiin lisättäväksi myös säännös, jonka mukaan Merenkulkulaitos olisi voinut hakemuksesta vahvistaa alukselle paremman jääluokan, jos siihen olisi ollut erityisiä syitä ja aluksella olisi ollut vain vähäinen poikkeama jääluokkamääräyksistä. Lisäksi olisi edellytetty, että alus olisi liikennöinyt vaikeuksista jääolosuhteissa tai aluksen jäissäkulkukyky olisi muutoin arvioitu hyväksi.

Hallitus antoi 19 päivänä marraskuuta 2004 Eduskunnalle esityksen (HE 240/2004 vp), jossa väylämaksulakia ehdotettiin muutettavaksi työryhmän ehdottamalla tavalla. Perustuslakivaliokunta katsoi 3 päivänä joulukuuta 2004 antamassaan lausunnossa (PeVL 46/2004 vp), että väylämaksua on valtiosääntöoikeudellisessa mielessä pidettävä verona. Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan esitys olisi jättänyt viranomaisille liikaa veron suuruuteen vaikuttavaa harkintavaltaa, joten sitä ei perustuslakivaliokunnan mielestä voinut pitää perustuslain mukaisena. Perustuslakivaliokunnan kannanoton vuoksi tasavallan presidentti peruutti hallituksen esityksen 14 päivänä joulukuuta 2004.

Jääluokkia ja niiden käyttämistä väylämaksun perusteena tarkastellaan laajemmin väylämaksua koskevassa hallituksen esityksessä.

Jäänmurtaja-avustuksen antaminen

Merenkulkulaitoksen tehtävänä on Merenkulkulaitoksen hallintoa koskevan lainsäädännön nojalla huolehtia jäänmurtoon liittyvistä viranomaistehtävistä. Näitä tehtäviä hoitaessaan Merenkulkulaitos käyttää julkista

valtaa, mutta tehtävien hoitamisesta ei kuitenkaan ole olemassa tarkempaa säädöstasoisista sääntelyä. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja perustuslain 80 §:n mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka muuten kuuluvat lain alaan.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on alusliikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden lisääminen jääolosuhteissa sekä alusliikenteestä ympäristölle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen. Lisäksi tavoitteena on saada aikaan perustuslain vaatimusten mukainen laintasoinen sääntely jäänmurtaja-avustukseen liittyvästä toiminnasta.

Esitettyjen tavoitteiden toteuttamiseksi esitetään säädettäväksi laki alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta. Alusten jääluokkia on tarkoitus käyttää perusteena jäänmurtaja-avustuksen antamista koskevista avustusrajoituksista päätettäessä.

Jäänmurtaja-avustuksen antamista koskevilla rajoituksilla pyritään varmistamaan sekä alusliikenteen turvallisuus että sen sujuvuus. Sujuvuutta parannetaan karsimalla jäänmurtaja-avustuksen piiristä alukset, jotka eivät ominaisuuksiensa puolesta sovellu jäissäkulkun vallitsevissa jääolosuhteissa. Avustusrajoituksista päätetään jää- ja sääolosuhteiden, aluksen jääluokan ja kantavuuden perusteella. Erityisen vaikeiden jääolosuhteiden sitä edellyttäessä voidaan ottaa huomioon myös aluksen koneteho ja aluksen kuljettama lastimäärä. Näitä tekijöitä voidaan avustusrajoituksista päätettäessä käyttää yhdessä tai erikseen.

Suomen ja Ruotsin yhteistyö jäänmurtaja-avustustoiminnassa on erittäin tiivistä, johon osana kuuluu yhteinen tietojärjestelmä IB-Net, jonka avulla maat välittävät avustustoimintaan liittyvää tietoa toisilleen ja aluksille. Eräs välitettävistä tiedoista on tieto aluksen jääluokasta. Avustusyhteistyön kannalta on epätyydyttävä tilanne, jos mailla on erilainen käsitys aluksen jääluokasta. Näitä poik-

keamia on tullut, kun Suomi on suorittamien- sa tarkastusten perusteella ryhtynyt alentamaan alusten jääluokkia. Avustustoiminnassa on kuitenkin poikkeuslupien perusteella käytetty alusten vanhoja jääluokkia, jotka ovat samoja kuin ruotsalaisten käyttämät jääluokat. Esityksen eräänä tavoitteena on luoda aluksen jääluokan määräytymisen osalta yhdenmukainen järjestelmä Ruotsin kanssa, jolloin edellä mainituilta ongelmilta vältytään.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta. Laissa säädettäisiin alusten kuulumisesta jääluokkiin, jääluokkamääräyksistä ja vastaavuusluettelosta, aluksen jääluokan hyväksymisestä vaihtoehdoisella menetelmällä sekä toisen Euroopan unionin jäsenvaltion, Turkin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion sääntöjen hyväksymisestä aluksen jääluokkaa määritettäessä. Laissa säädettäisiin myös aluksen jääluokan määräytymisestä ja vahvistamisesta, aluksen jääluokan poikkeamisesta jääluokkamääräyksistä ja aluksen jääluokan peruuttamisesta. Lisäksi laissa säädettäisiin jäänmurtaja-avustuksen antamisesta.

Lakiehdotuksen mukaan alukset kuuluisivat kuuteen jääluokkaan, joita olisivat jääluokat I A Super, I A, I B, I C sekä jääluokat II ja III. Jääluokkien jaottelu vastaa nykyisen väylämaksulain 12 §:n 1 momentin mukaista jaottelua. Aluksen jääluokkaan kuulumisen perusteet määriteltäisiin kunkin jääluokan kohdalla.

Merenkululaitos antaisi tarkemmat jääluokkamääräykset ja vahvistaisi luettelon siitä, mitä suomalaisia jääluokkia hyväksytyjen luokituslaitosten antamat luokitusmerkinnät vastaavat sekä antaisi asiaa koskevat tarkemmat määräykset.

Merenkululaitos voisi myös hyväksyä vaihtoehdoisella menetelmällä alukselle määritetyn jääluokan. Edellytyksenä olisi, että alus on tällä tavalla rakennettuna teknisesti samanarvoinen jäissäkulkukyvyltään kuin, jos olisi noudatettu jääluokkamääräyksiä.

Lakiehdotuksen mukaan alus, joka on hyväksytty toisen Euroopan unionin jäsenvaltion, Turkin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion sääntöjen mukaan, rinnastetta-

siin alukseen, joka täyttää Merenkululaitoksen antamat jääluokkamääräykset, sillä edellytyksellä, että näiden sääntöjen perusteella saavutetaan vastaava turvallisuustaso.

Keskeisimpänä aluksen jääluokkaa koskevana uudistuksena ehdotetaan luopumista nykyisen väylämaksulain 13 ja 14 §:n mukaisesta aluksen jääluokan vahvistamisesta ja jääluokkatodistuksen antamisesta. Aluksen jääluokka määräytyisi pääsääntöisesti hyväksytyyn luokituslaitoksen alukselle antaman luokitusmerkinnän ja suomalaisia jääluokkia vastaavista hyväksytyjen luokituslaitosten antamista luokitusmerkinnöistä Merenkululaitoksen vahvistaman vastaavuusluettelon perusteella. Merenkululaitos tekisi laivanisännän ilmoituksen perusteella merkinän aluksen jääluokasta Merenkululaitoksen ylläpitämään jääluokkaluetteloon. Merenkululaitos vahvistaisi laivanisännän hakemuksesta aluksen jääluokan silloin, jos aluksella ei ole hyväksytyyn luokituslaitoksen antamaa luokitusmerkintää. Laivanisännän olisi annettava Merenkululaitokselle jääluokan vahvistamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset, joista Merenkululaitos antaisi tarkemmat määräykset. Jos aluksen luokitusmerkintä muuttuisi tai jääluokan vahvistamisen perusteena olevissa seikoissa tapahtuisi muutoksia, laivanisännän olisi ilmoitettava niistä Merenkululaitokselle.

Lakiehdotuksen mukaan Merenkululaitos voisi kuitenkin aluksen jääluokan määrittämiseksi pyytää lisätietoja ja selvityksiä tai suorittaa aluksella tarkastuksen, jos olisi perusteltua syytä epäillä, että aluksen saama jääluokka olennaisesti poikkeaa siitä, mitä Merenkululaitoksen antamat jääluokkamääräykset edellyttävät. Saamiensa lisätietojen ja selvitysten tai tarkastuksen tulosten perusteella Merenkululaitos määrittäisi aluksen jääluokan.

Tapauksissa, joissa alus on vaurioitunut tai sen rakenteellinen kunto on muutoin huonontunut, Merenkululaitoksen olisi tarvittaessa peruutettava alukselle annettu jääluokka ja vahvistettava alukselle uusi, sen jäissäkulkukykyä ja rakenteellista kuntoa vastaava alempi jääluokka. Laivanisännän olisi ilmoitettava Merenkululaitokselle jäävauriosta tai muusta aluksen kuntoa heikentävästä vauriosta.

Lakiehdotuksen mukaan Merenkululaitos

päittäisi aluksille annettavasta jäänmurtajaavustuksesta ja avustusrajoituksista sekä avustusrajoituksista annettavista poikkeuksista.

Lailla kumottaisiin kauppa-aluksista annetun asetuksen 9 ja 67 §.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Merenkululaitokselle aiheutuisi pientä tulojen menetystä, jos alusten jääluokan vahvistamisesta ja tarkastamisesta sekä jääluokkatodistusten antamisesta pääosin luovutaan. Annettujen jääluokkatodistusten määrä on vaihdellut huomattavasti viime vuosina. Tämä johtuu vuonna 2002 voimaan tulleesta nykyisestä väylämaksulaista, jossa jääluokkatodistukset säädettiin määräaikaisiksi. Vuonna 2002 jääluokkatodistuksia annettiin 560 kappaletta, vuonna 2003 1074 kappaletta ja vuonna 2004 1056 kappaletta. Tämän vuoden aikana todistuksia on annettu tähän mennessä 104 kappaletta. Merenkululaitoksen tulot ovat vuosina 2002-2004 olleet keskimäärin noin 30 000 euroa vuodessa.

Varustamoelinkeinolle syntyisi vastaavasti pieniä säästöjä kun jääluokkatodistuksista luovuttaisiin.

Jäänmurtaja-avustuksesta valtiolle aiheutuvat kustannukset katettaisiin edelleen aluksilla perittävillä väylämaksuilla.

4.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Lakiehdotuksen mukaan aluksen jääluokka määräytyisi hyväksytyyn luokituslaitoksen alukselle antaman luokitusmerkinnän ja suomalaisia jääluokkia vastaavista hyväksytyjen luokituslaitosten antamista luokitusmerkinnöistä Merenkululaitoksen vahvistaman luettelon perusteella. Suurimmalla osalla aluksista on hyväksytyyn luokituslaitoksen antama luokitusmerkintä, josta aluksen jääluokka merkittäisiin Merenkululaitoksen ylläpitämään jääluokkaluetteloon. Aluksen, jolla ei ole kyseistä luokitusmerkintää, jääluokka vahvistettaisiin laivanisännän Merenkululaitokselle toimittamien kirjallisten selvitysten perusteella. Aluksella käytäisiin poikkeuksellisesti vain silloin, kun on

perusteltua syytä epäillä, että aluksen jääluokka olennaisesti poikkeaa jääluokkamääräyksistä.

Merenkulkulaitoksen tehtävät vähenisivät jonkin verran, kun aluksen jääluokan vahvistamisesta ja jääluokkatodistusten antamisesta pääosin luovuttaisiin.

Nykyisen väylämaksulain 13 ja 14 §:n mukaan aluksen jääluokan vahvistaa Merenkulkulaitoksen tarkastaja tai Merenkulkulaitoksen valtuuttama ulkopuolinen tarkastaja. Jos aluksen jääluokan vahvistamisesta ja jääluokkatodistusten antamisesta pääosin luovutaan, myöskään ulkopuolisia tarkastajia näihin tehtäviin ei enää tarvittaisi. Ulkopuoliset tarkastajat ovat saaneet periä tehtävistään palkkion suoraan aluksilta eräistä alusten katsastuksiin ja tarkastuksiin sekä jäämaksuluokan määrittämiseen liittyvistä palkkioista ja korvauksista annetun asetuksen (381/1985) mukaisesti. Alusten jääluokkiin liittyviä tehtäviä hoitavia ulkopuolisia tarkastajia on tällä hetkellä 13, ja heistä lähes kaikki tekevät tarkastuksia vain sivutoimisesti.

Lakiehdotuksen säännöksillä jäänmurtaja-avustuksesta ei ole Merenkulkulaitoksen tehtävien kannalta lisäävää tai vähentävää vaikutusta.

4.3. Vaikutukset alusliikenteen turvallisuuteen ja sujuvuuteen

Alusten jääluokituksella on keskeinen merkitys talvimerenkulun turvallisuuden kannalta. Aluksen jäävahvistuksen tarkoituksena on varmistaa aluksen sellaisten rakenteiden lujuus, joihin kohdistuu jääkuormia aluksen liikkuessa jääolosuhteissa. Jäävahvistetussa aluksessa aluksen laidoituslevyt ja runkorakenteen jäykkäjäät sekä aluksen peräsin, potkuri ja kuljetuskoneisto on vahvistettu kestämään jääkuormia. Aluksen laidoituslevyjen hajoaminen aiheuttaisi alukseen vuodon ja uppoamisvaaran. Aluksen peräsimen tai potkurikoneiston hajoaminen pysäyttäisi aluksen, jolloin se olisi vaarassa ajelehtia liikkuvien jäiden mukana matalikolle.

Alusten jääluokitusta ja jäänmurtaja-avustusta koskevilla säännöksillä ja määräyksillä mahdollistetaan kauppamerenkulku talviolosuhteissa turvallisesti ja sujuvasti kaikkiin talvisatamiin. Sujuva ja turvallinen talvimerenkulku on erityisen tärkeää Suomen

elintarvike- ja energiahuollolle.

4.4. Ympäristövaikutukset

Alusten jääluokkia ja jäänmurtaja-avustusta koskevilla säännöksillä on myös ympäristösuojelullisia vaikutuksia. Jäävahvistetut alukset kestävät paremmin jääolosuhteiden aiheuttamat rasitukset ja niiden mahdollisuus vaurioitua on vähäisempi kuin alusten, joita ei ole vahvistettu jäissä kulkua varten. Vaarallisia aineita kuljettavien alusten ja öljysäiliöalusten laidoitusrakenteiden vaurioituminen jääolosuhteissa saattaa aiheuttaa vakavan ympäristövahingon vaaran.

Jäävahvistetut alukset pystyvät kulkemaan helpommin jääolosuhteissa ja aiheuttavat siten myös vähemmän päästöjä ympäristöön. Päästöt vähenevät myös siksi, että jäävahvistetut alukset selviytyvät jääolosuhteissa vähemmällä jäänmurtaja-avustuksella.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Väylämaksulainsäädännön uudistamistyöryhmä pyysi Merenkulkulaitosta laatimaan ehdotuksen alusten jääluokkia koskevaksi laiksi.

Merenkulkulaitoksen asettama virkamies-työryhmä valmisteli hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksen laiksi alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta. Ehdotus pohjautuu alusten jääluokkien osalta voimassa olevan väylämaksulain jääluokkia koskeviin säännöksiin ja jäänmurtaja-avustuksen osalta jäänmurtaja-avustustoiminnasta annettuihin Merenkulkulaitoksen ohjeisiin.

Esityksen jatkovalmistelu on tehty liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä Merenkulkulaitoksen kanssa.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioinnointi

Esityksestä on pyydetty lausunto ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, kauppa- ja teollisuusministeriöltä, Tullihallitukselta, Ahvenanmaan maakunnanhallitukselta, Merenkulkulaitokselta, Tiehallinnolta, Tieliikelaitokselta,

Suomen Varustamoyhdistys ry:ltä, Ålands Redarförening rf:ltä, Rahtialusyhdistys ry:ltä, Elinkeinoelämän keskusliitolta, Suomen Satamaliitto ry:ltä, Keskuskauppakamarilta, Helsingin kauppakamarilta, Oulun kauppakamarilta, Matkailun edistämiskeskukselta, Helsingin Satamalta, Suomen Laivameklari-liitto ry:ltä, Suomen Huolintaliikkeiden liitto ry:ltä, Satamaoperaattorit ry:ltä, Suomen Laivanpäälystöliitto ry:ltä, Suomen Konepäälystöliitto ry:ltä, Suomen Merimies-Unioni ry:ltä, Suomen Erityisteknisten Liitto SETELI ry:ltä, Varustamoliikelaitokselta, Linda Line Oy:ltä ja ESL Shipping Oy:ltä.

Annetuissa lausunnoissa puollettiin yleisesti erillisen alusten jääluokkia ja jäänmurtajavavustusta koskevan lain antamista. Tämän katsottiin selkeyttävän väylämaksuja koskevaa lainsäädäntöä. Lausunnonantajat kannattivat myös esitysluonnoksen säännöksiä, joiden mukaan nykyinen jääluokkia koskeva vahvistamismenettely jääluokkatodistuksineen muutettaisiin siten, että jääluokkatodistuksista luovuttaisiin ja aluksen jääluokka määräytyisi pääsääntöisesti hyväksytyyn luokituslaitoksen alukselle antaman luokitusmerkinnän perusteella. Oikeusministeriön

lausunnossa esitetyt seikat on pyritty otta-
maan huomioon esitysluonnoksen peruste-
luissa ja lakitekstissä.

Ehdotettu laki on toimitettu 9 päivänä syyskuuta 2005 teknisiä standardeja ja määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/34/EY ja sen muuttamisesta annetun direktiivin 98/48/EY mukaisesti Euroopan yhteisöjen komissiolle. Direktiivin 9 artiklan mukaan säädöksen antamista on lykättävä kolmella kuukaudella siitä päivästä alkaen, jona komissio sai tiedoksi ehdotuksen.

6. Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnalle annetaan samanaikaisesti hallituksen esitys väylämaksulaksi. Esitykset on tarkoituksenmukaista käsitellä samanaikaisesti, koska väylämaksua koskevassa esityksessä ehdotetaan kumottavaksi nykyinen väylämaksulaki, johon alusten jääluokkia koskevat säännökset sisältyvät. Lakien on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1 §. Lain tarkoitus. Pykälän mukaan ehdotetun lain tarkoituksena olisi alusliikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden lisääminen jääolosuhteissa sekä alusliikenteestä ympäristölle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen.

2 §. Lain soveltamisala. Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala. Laissa säädettäisiin alusten jääluokista ja jäänmurtajavavustuksen antamisesta aluksille.

3 §. Jääluokat. Pykälän mukaan jääluokkia olisivat jääluokat I A Super, I A, I B ja I C sekä jääluokat II ja III. Jaottelu vastaa nykyisen väylänmaksulain mukaista jaottelua. Jokaisen jääluokan kohdalla määriteltäisiin erikseen, millä perusteilla aluksen katsotaan kuuluvan kyseiseen jääluokkaan. Jääluokkiin I A Super, I A, I B tai I C kuuluvan aluksen tulisi täyttää aluksen rakennetta, konetehoa ja muita ominaisuuksia koskevat vaatimukset siten, että se pystyy kulkemaan vaikeusasteiltaan erilaisissa jääolosuhteissa joko ilman jäänmurtajan avustusta tai tarpeen mukaan jäänmurtajan avustamana. Jääluokkaan II kuuluvalla aluksella tulisi olla oma kuljetuskoneisto, sen tulisi olla teräsrunkoinen ja rakenteeltaan avomerikelpoinen. Sitä ei olisi vahvistettu jäissäkulkua varten, mutta se pystyisi kuitenkin kulkemaan erittäin helppoissa jääolosuhteissa. Jääluokkaan III kuuluisi sellainen alus, joka ei kuulu jääluokkiin I A Super, I A, I B, I C tai II.

4 §. Jääluokkamääräykset ja vastaavuusluettelo. Merenkululaitos antaisi tarkemmat jääluokkamääräykset, joista ilmenevät aluksen rakennetta, konetehoa ja muita jäissäkulkuminaisuuksia koskevat vaatimukset sekä eri jääluokkien väliset erot. Merenkululaitos vahvistaisi myös luettelon siitä, mitä suomalaisia jääluokkia hyväksytyjen luokitusla-

tosten antamat luokitusmerkinnät vastaavat ja antaisi asiaa koskevat tarkemmat määräykset. Hyväksytyt luokituslaitoksen jääluokkasääntöjen voidaan katsoa vastaavan jääluokkamääräyksiä, jos alus luokituslaitoksen sääntöjen mukaan rakennettuna saavuttaa jääluokkamääräysten mukaisen turvallisuustason.

Pykälä sisältää valtuutussäännökset, joiden nojalla Merenkululaitos voisi antaa oikeussääntöjä säännöksessä määrätyistä asioista. Merenkululaitoksen antamat määräykset olisivat hyvin teknisluonteisia sisältäen muun muassa teknisiä kaavoja ja rakennepiirustuksia.

Säännös vastaa asiasisällöltään nykyisen väylänmaksulain 12 §:n 3 momenttia. Merenkululaitos on antanut 12 §:n 3 momentin nojalla 20 päivänä syyskuuta 2002 Merenkululaitoksen määräykset aluksen rakennetta ja konetehoa koskevista talviliikennevaatimuksista (jääluokkamääräykset) ja vahvistanut 27 päivänä marraskuuta 2002 luettelon hyväksytyjen luokituslaitosten antamia luokitusmerkintöjä vastaavista suomalaisista jääluokista.

5 §. Jääluokan hyväksyminen vaihtoehtoisella menetelmällä. Ehdotetun pykälän mukaan Merenkululaitos voisi hyväksyä vaihtoehtoisella menetelmällä alukselle määritetyn jääluokan. Edellytyksenä olisi, että alus on tällä tavalla rakennettuna teknisesti samanarvoinen jäissäkulkukyvyltään kuin, jos aluksen jääluokka olisi vahvistettu 4 §:n 1 momentissa tarkoitettujen jääluokkamääräysten mukaisesti. Säännös koskisi pääasiassa yksittäisiä aluksia. Hyväksymispäätös voisi kuitenkin koskea myös alussarjaa, jossa useampia aluksia on rakennettu samojen piirustusten mukaan.

Aluksen jääluokkaa määritettäessä vaihto-

ehtoisella menetelmällä voi kysymykseen tulla esimerkiksi jääluokkamääräyksissä annetusta kaavasta poikkeavan laskentakaavan käyttö tai aluksen suorituskyvyn määrittäminen mallikokeiden avulla kuten on nykyisissä jääluokkamääräyksissä esitetty alusten kone-
tehomääräysten yhteydessä. Nykyisten määräysten mukaan myös rungon mitoitukseen annetut kaavat ja arvot voidaan korvata paremmin soveltuvilla menetelmillä, jos ne ovat hallinnon tai luokituslaitoksen hyväksymiä. Myös täydessä mittakaavassa suoritettuja kokeita voidaan käyttää aluksen jääluokan määrittämiseen. Vaihtoehtoisten mitoitusten menetelmien käytön salliminen on yleisesti hyväksytty myös luokituslaitosten omien rakennesääntöjen mukaan. Tämän on katsottu edistävän laivatekniikan kehitystä.

Säännöstä voitaisiin soveltaa 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, kun aluksella ei ole hyväksytyt luokituslaitoksen antamaa luokitusmerkintää aluksen jääluokasta. Tällöin Merenkululaitos voisi vahvistaa aluksen jääluokan laivanisännän hakemuksesta vaihtoehtoisen menetelmän tai 4 §:ssä tarkoitettujen jääluokkamääräysten taikka 6 §:ssä tarkoitettujen Euroopan unionin jäsenvaltioiden, Turkin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden sääntöjen mukaisesti.

6 §. Euroopan unionin jäsenvaltioiden, Turkin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden sääntöjen hyväksyminen. Pykälän mukaan alus, joka on hyväksytty Euroopan unionin toisen jäsenvaltion, Turkin tai ETA-sopimuksen osapuolena olevan EFTA-valtion sääntöjen mukaan, rinnastettaisiin vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen mukaisesti alukseen, joka täyttää Merenkululaitoksen 4 §:n 1 momentin nojalla antamat jääluokkamääräykset. Edellytyksenä olisi, että näiden sääntöjen perusteella saavutettaisiin vastaava turvallisuustaso.

Edellä tarkoitettujen valtioiden jääluokkavaatimukset perustuvat pääsääntöisesti luokituslaitoksen sääntöihin. Luokituslaitosdirektiivin 3 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat antaa ainoastaan direktiivin mukaisesti hyväksytyille laitoksille tehtäväksi suorittaa kansainvälisiin yleissopimuksiin perustuvat tarkastukset ja katsastukset sekä tarvittaessa antamaan ja uusimaan niihin liittyvät todistuskirjat. Sama koskee tarkastuksia ja katsas-

tuksia, joiden perusteella voidaan arvioida direktiivin 14 artiklan noudattamista. Luokituslaitosdirektiivin 14 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että sen lipun alla purjehtiva alus on rakennettu ja sitä hoidetaan hyväksytyt laitoksen laatimien runkoa, koneistoa, sähkölaitteita ja hallintalaitteita koskevien vaatimusten mukaisesti.

Vastaava sääntely sisältyy Ruotsin Merenkululaitoksen määräyksiin ja Euroopan yhteisön komissio on edellyttänyt määräyksen ottamista kansalliseen lainsäädäntöön.

7 §. Jääluokan määräytyminen ja vahvistaminen. Aluksen jääluokka määräytyisi hyväksytyt luokituslaitoksen alukselle antaman luokitusmerkinnän ja Merenkululaitoksen 4 §:n 2 momentin nojalla vahvistaman vastaavuusluettelon perusteella. Luokitusmerkinnällä tarkoitetaan aluksen luokitustodistuksessa olevaa merkintää aluksen jääluokasta. Merenkululaitos tekisi laivanisännän ilmoituksen ja aluksen luokitustodistuksessa olevan luokitusmerkinnän perusteella merkinnän aluksen jääluokasta Merenkululaitoksen ylläpitämään jääluokaluetteloon.

Jos aluksella ei ole hyväksytyt luokituslaitoksen antamaa luokitusmerkintää, Merenkululaitos vahvistaisi aluksen jääluokan laivanisännän hakemuksesta. Jääluokka voitaisiin vahvistaa 4 §:ssä tarkoitettujen jääluokkamääräysten tai 5 §:ssä tarkoitettujen vaihtoehtoisen menetelmän taikka 6 §:ssä tarkoitettujen toisen Euroopan unionin jäsenvaltion, Turkin tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion sääntöjen mukaisesti. Laivanisännän olisi annettava Merenkululaitokselle jääluokan vahvistamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset. Merenkululaitos antaisi tarkemmat määräykset tarvittavista tiedoista ja selvityksistä, joilla tarkoitetaan aluksen teknisiä ominaisuuksia kuvaavia asiakirjoja, kuten muun muassa aluksen mitatkirjaa, lastiviivakirjaa ja tietoja aluksen kone-
tehosta ja kantavuudesta. Merenkululaitos tekisi alukselle vahvistamastaan jääluokasta merkinnän Merenkululaitoksen ylläpitämään jääluokaluetteloon.

Jääluokaluettelossa oleva merkintä aluksen jääluokasta olisi voimassa niin kauan kuin aluksen luokitusmerkintä tai jääluokan vahvistamisen perusteena olevat seikat eivät ole muuttuneet. Laivanisännän olisi ilmoitettava luokitusmerkinnän tai jääluokan vahvis-

tamisen perusteena olevien seikkojen muutoksista Merenkululaitokselle. Ilmoituksen perusteella Merenkululaitos tekisi aluksen jääluokasta uuden merkinnän jääluokaluetteloon tai tarvittaessa vahvistaisi alukselle uuden jääluokan ja tekisi siitä merkinnän jääluokaluetteloon.

8 §. Jääluokan poikkeaminen jääluokkamääräyksistä. Pykälän mukaan Merenkululaitos voisi pyytää laivanisännältä lisätietoja ja selvityksiä tai suorittaa aluksella tarkastuksen, jos olisi perusteltua syytä epäillä, että aluksen saama jääluokka tai jäissäkulkuominaisuudet olennaisesti poikkeavat siitä, mitä 4 §:ssä tarkoitetut jääluokkamääräykset edellyttävät. Merenkululaitos määrittäisi saatujen tietojen ja selvitysten tai tarkastuksen tulosten perusteella aluksen jääluokan. Laivanisännän olisi viipymättä toimitettava Merenkululaitoksen pyytämät tiedot ja selvitykset.

9 §. Jääluokan peruuttaminen ja uuden jääluokan vahvistaminen. Merenkululaitoksen tulisi tarvittaessa peruuttaa alukselle annettu jääluokka ja vahvistaa alukselle uusi alempi jääluokka, jos alus on vaurioitunut tai sen rakenteellinen kunto on muutoin huonontunut. Laivanisännän olisi ilmoitettava Merenkululaitokselle aluksen kuntoa heikentävästä vauriosta. Ehdotettu säännös vastaa asiasisällöltään nykyisen väylämaksulain 16 §:ää.

10 §. Jäänmurtaja-avustuksen antaminen. Pykälässä säädettäisiin jäänmurtaja-avustuksen antamisesta, avustusrajoituksista ja avustusrajoituksista annettavista poikkeuksista.

Merenkululaitoksen tehtävänä olisi huolehtia jäänmurtaja-avustuksen saatavuudesta Suomen vesialueella. Avustusta annettaisiin satamiin, jotka Merenkululaitos on nimenyt talvisatamiksi. Lisäksi avustusta annettaisiin Merenkululaitoksen erikseen määrittelemiin muihin kohteisiin. Satama-alueella jäänmurtaja-avustuksen antamisesta vastaisi kuitenkin asianomainen satama.

Lisäksi Merenkululaitoksen tehtävänä olisi huolehtia jäänmurtaja-avustuksen saatavuudesta Suomen vesialueen ulkopuolella, jos avustus suomalaisiin satamiin tai satamista on tarpeen Suomen ulkomaankaupan turvaamiseksi taikka perustuu toisen valtion kanssa tehtyyn yhteistyösopimukseen. Jään-

murtajien yhteistoimintaa koskeva sopimus on tehty joulukuussa 1961 Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken.

Merenkululaitos voisi turvallisuussyistä tai liikenteen painopistealueista johtuen rajoittaa jäänmurtaja-avustuksen antamista. Rajoitukset olisivat alue- ja satamakohtaisia. Avustusrajoituksista päätettäisiin sää- ja jääolosuhteiden, aluksen jääluokan ja kantavuuden (dwt) perusteella. Rajoituksista päätettäessä voitaisiin ottaa huomioon myös aluksen koneteho ja aluksen kuljettama lastimäärä. Konetehoa ja lastimäärää käytettäisiin rajoitusperusteina vain sellaisissa tapauksissa, joissa on varmistettava liikenteen sujuvuus erityisen vaikeissa jääolosuhteissa.

Merenkululaitos voisi avustusrajoituksista huolimatta myöntää yksittäistapauksessa alukselle oikeuden jäänmurtaja-avustukseen, jos jääolosuhteet olisivat tilapäisesti helpotuneet tai jos kyseessä olisi erikoiskuljetus, kiireellinen energianhuolto tai tehtaan tuotannon pysähtymisen uhka, taikka jos alus olisi muutoin oikeutettu avustukseen, mutta sen kantavuus jää enintään viisi prosenttia alle vaaditun kantavuuden. Näissä tapauksissa oikeus avustukseen myönnettäisiin hakemuksesta ja kerrallaan vain yhtä matkaa varten.

Merenkululaitoksen päätöksiä avustusrajoituksista ja niistä myönnettävistä poikkeuksista voidaan pitää hallintopäätöksinä.

11 §. Päätöksen maksullisuus. Merenkululaitoksella olisi oikeus periä aluksen jääluokan vahvistamisesta maksu, jonka määrittämisessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

Valtion maksuperustelain 4 §:n 1 momentin mukaan seuraavat suoritteet tulee olla maksullisia, jollei suoritteen maksuttomuudelle ole perusteltua syytä:

- 1) tavarat, jotka valtion viranomaisen on tuottanut;
- 2) palvelut, jotka on tuotettu tilauksesta tai muusta toimeksiannosta;
- 3) päätökset, jotka on tehty hakemuksesta;
- 4) käyttöoikeuksien sekä muiden oikeuksien väliaikainen luovuttaminen; sekä
- 5) muu toiminta, milloin suoritteen tuottaminen on seurausta vastaanottajan toimenpiteestä.

Valtion maksuperustelain 4 §:n 2 momentin mukaan suoritteen tulee olla maksullinen etenkin silloin, kun myös muu kuin valtion

viranomainen tuottaa sitä tai siihen verrattavaa suoritetta maksullisena tai kun suoritteen tuottaminen liittyy vastaanottajan taloudelliseen toimintaan. Näin ollen on perusteltua, että Merenkululaitoksella on oikeus periä aluksen jääluokan vahvistamisesta maksu.

Valtion maksuperustelain 6 §:n 1 momentin mukaan julkisoikeudellisesta suoritteesta valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo).

Maksu määrättäisiin samalla tavalla kuin muistakin merenkulun tarkastustoiminnan suoritteista. Niiden maksuista säädetään valtion maksuperustelain nojalla annetussa liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa Merenkululaitoksen maksullisista suoritteista (1399/2004). Aluksen jääluokka vahvistetaan pääsääntöisesti kirjallisten selvitysten perusteella, joten kyseessä olisi kiinteämaksuisesta julkisoikeudellisesta suoritteesta perittävä maksu.

12 §. Muutoksenhaku. Muutosta Merenkululaitoksen ehdotetun lain nojalla tekemään päätökseen haettaisiin siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Merenkululaitoksen jääluokan vahvistamista koskevan päätöksen maksullisuudesta haettaisiin muutosta siten kuin valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään.

13 §. Voimaantulo. Lailla kumottaisiin kauppialuksista annetun asetuksen (103/1924) 9 ja 67 §, sellaisena kuin niistä 9 § on asetuksessa 28/1973. Asetuksen 67 §:n sisältämä määritelmä talviliikenteestä on otettu alusten katsastuksista annetun asetuksen (1123/1999) 2 §:ään.

Viranomaisilla olisi oikeus ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin, valmisteleviin toimenpiteisiin ennen lain voimaantuloa.

14 §. Siirtymäsäännös. Pykälässä ehdotetaan, että nykyisen väylämaksulain 14 §:n nojalla annetut jääluokkatodistukset olisivat edelleen voimassa siihen asti kunnes aluksen jääluokka olisi tämän lain nojalla merkitty Merenkululaitoksen ylläpitämään jääluokaluetteloon, kuitenkin enintään 31 päivään joulukuuta 2006 asti.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Merenkululaitos antaisi lakiehdotuksessa olevien valtuuksien nojalla yksityiskohtaisia määräyksiä alusten jääluokkia koskevista asioista. Merenkululaitos vahvistaisi luettelosta niistä hyväksytyjen luokituslaitosten antamista luokitusmerkinnöistä, jotka vastaavat suomalaisia jääluokkia. Merenkululaitos antaisi myös yksityiskohtaiset määräykset jääluokan vahvistamista varten tarvittavista tiedoista ja selvityksistä.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006 samaan aikaan uuden väylämaksulain kanssa.

4. Suhde perustuslakiin ja sääntämisyjärjestys

Lakiehdotuksessa ei puututa perustuslain suojaamiin perusoikeuksiin.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lisäksi valtuutuksen kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa.

Lakiehdotukseen sisältyy kohtia, joiden mukaan Merenkululaitos voisi antaa tarkempia määräyksiä lainkohdassa tarkoitetuista asioista. Jääluokkamääräykset koskevat aluksen teknistä rakennetta, konetehoa ja muita aluksen teknisiä ominaisuuksia. Siten jääluokkamääräykset sisältävät hyvin teknisiä määräyksiä ja lisäksi teknisiä kaavoja sekä rakennepiirustuksia. Määräykset aluksen jääluokan vahvistamista varten tarvittavista tiedoista ja selvityksistä koskevat myös aluksen teknisiä ominaisuuksia käsitteleviä asiakirjoja. Määräysten sisällön perusteella voidaan katsoa olevan perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettuja erityisiä syitä valtuuttaa Merenkululaitos antamaan oikeussääntöjä näistä asioista.

Valtuutussäännökset on sijoitettu ja asiallisesti kytketty säänneltävää asiaa koskevaan pykälään. Valtuutukset on muutoinkin laadittu mahdollisimman tarkkarajaisiksi ja täsmäl-

lisiksi. Valtuutussäännökset eivät ole ristiriidassa perustuslain kanssa.

Lakiehdotus on muutoinkin sopusoinnussa perustuslain kanssa, minkä vuoksi se voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisen järjestyksessä. Esitys liittyy hallituksen esitykseen väylämaksulaiksi ja on suotavaa, että esityk-

sen eduskuntakäsittelyssä hankitaan perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on alusliikenteen turvallisuuden ja sujuvuuden lisääminen jääolosuhteissa sekä alusliikenteestä ympäristölle aiheutuvien haittojen ehkäiseminen.

2 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädetään alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksen antamisesta aluksille.

3 §

Jääluokat

Alukset kuuluvat jääluokkiin seuraavasti:

1) jääluokkaan I A Super alus, jonka rakenne, konetehto ja muut ominaisuudet ovat sellaisia, että se pystyy kulkemaan vaikeissa jääolosuhteissa pääsääntöisesti ilman jäänmurtajan avustusta;

2) jääluokkaan I A alus, jonka rakenne, konetehto ja muut ominaisuudet ovat sellaisia, että se pystyy kulkemaan vaikeissa jääolosuhteissa tarpeen mukaan jäänmurtajan avustamana;

3) jääluokkaan I B alus, jonka rakenne, konetehto ja muut ominaisuudet ovat sellaisia, että se pystyy kulkemaan keskivaikeissa jääolosuhteissa tarpeen mukaan jäänmurtajan avustamana;

4) jääluokkaan I C alus, jonka rakenne, konetehto ja muut ominaisuudet ovat sellaisia, että se pystyy kulkemaan helpoissa jääolosuhteissa tarpeen mukaan jäänmurtajan avustamana;

5) jääluokkaan II alus, jolla on oma kuljetuskoneisto ja joka on teräsrunkoinen ja ra-

kenteeltaan avomerikelpoinen, mutta jota ei ole vahvistettu jäissä kulkua varten, mutta joka pystyy kuitenkin kulkemaan erittäin helpoissa jääolosuhteissa;

6) jääluokkaan III alus, joka ei kuulu 1—5 kohdassa tarkoitettuun jääluokkaan.

4 §

Jääluokkamääräykset ja vastaavuusluettelo

Merenkulkulaitos antaa tarkemmat määräykset eri jääluokkiin kuuluvien alusten rakenteelle, koneteholle ja muille jäissäkulkuminaisuuksille asetettavista vaatimuksista ja menetelmistä, joilla jääluokka määritellään, sekä eri jääluokkien välisistä eroista.

Merenkulkulaitos vahvistaa luettelon siitä, mitä suomalaisia jääluokkia hyväksytyjen luokituslaitosten antamat luokitusmerkinnät vastaavat, ja antaa asiaa koskevat tarkemmat määräykset.

5 §

Jääluokan hyväksyminen vaihtoehdoisella menetelmällä

Merenkulkulaitos voi hyväksyä aluksen jääluokan määrittämisen muulla kuin 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, jos alus on siten rakennettu, että sen jäissäkulkukyky vastaa samaan jääluokkaan kuuluvan aluksen jäissäkulkukykyä.

6 §

Euroopan unionin jäsenvaltioiden, Turkin ja Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden sääntöjen hyväksyminen

Alus, joka on hyväksytty toisen Euroopan unionin jäsenvaltion, Turkin tai Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen osapuolena

olevan Euroopan vapaakauppaliittoon kuuluvan valtion jääluokkavaatimusten mukaan, rinnastetaan alukseen, joka täyttää Merenkululaitoksen 4 §:n 1 momentin nojalla antamat jääluokkamääräykset, sillä edellytyksellä, että alus on yhtä turvallinen kuin suomalaiset jääluokkamääräykset täyttävä alus on.

7 §

Jääluokan määräytyminen ja vahvistaminen

Aluksen jääluokka määräytyy hyväksytyyn luokituslaitoksen alukselle antaman luokitusmerkinnän ja Merenkululaitoksen 4 §:n 2 momentin nojalla vahvistaman vastaavuusluettelon perusteella. Merenkululaitos tekee laivanisännän ilmoituksesta merkinnän aluksen jääluokasta ylläpitämäänsä jääluokkaluetteloon.

Jos aluksella ei ole hyväksytyyn luokituslaitoksen antamaa luokitusmerkintää, Merenkululaitos vahvistaa laivanisännän hakemuksesta aluksen jääluokan 4 §:n 1 momentissa tai 5 §:ssä tarkoitetulla menetelmällä taikka 6 §:ssä tarkoitetun valtion jääluokkamääräysten mukaisesti. Laivanisännän on annettava Merenkululaitokselle jääluokan vahvistamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset. Merenkululaitos antaa tarkemmat määräykset siitä, mitä tietoja ja selvityksiä tarvitaan. Merenkululaitos tekee merkinnän jääluokasta ylläpitämäänsä jääluokkaluetteloon.

Merkintä jääluokkaluettelossa on voimassa niin kauan kuin aluksen luokitusmerkintä tai jääluokan vahvistamisen perusteena olevat seikat eivät muutu. Jos aluksen luokitusmerkintä tai aluksen jääluokan vahvistamisen perusteena oleva seikka muuttuu, laivanisännän on ilmoitettava siitä Merenkululaitokselle, joka tekee merkinnän aluksen uudesta jääluokasta jääluokkaluetteloon tai vahvistaa alukselle tarvittaessa uuden jääluokan 2 momentin nojalla ja tekee siitä merkinnän jääluokkaluetteloon.

8 §

Jääluokan poikkeaminen jääluokkamääräyksistä

Jos on perusteltua syytä epäillä, että aluksen jääluokka tai jäissäkulkuominaisuudet olennaisesti poikkeavat siitä, mitä 4 §:ssä tarkoitetut määräykset edellyttävät, Merenkululaitos voi aluksen jääluokan määrittämiseksi pyytää lisätietoja ja selvityksiä tai suorittaa aluksella tarkastuksen sekä saatujen tietojen ja selvitysten tai tarkastuksen tulosten perusteella määrittää aluksen jääluokan.

Laivanisännän on viipymättä toimitettava Merenkululaitokselle 1 momentissa tarkoitetut tiedot ja selvitykset.

9 §

Jääluokan peruuttaminen ja uuden jääluokan vahvistaminen

Jos alus on vaurioitunut tai sen rakenteellinen kunto on muutoin huonontunut, Merenkululaitoksen on tarvittaessa peruutettava alukselle annettu jääluokka ja vahvistettava alukselle uusi, sen jäissäkulukykyyä ja rakenteellista kuntoa vastaava alempi jääluokka.

Laivanisännän on ilmoitettava Merenkululaitokselle jäävauriosta tai muusta aluksen kuntoa heikentävästä vauriosta.

10 §

Jäänmurtaja-avustuksen antaminen

Merenkululaitos huolehtii jäänmurtaja-avustuksen saatavuudesta Suomen vesialueella jääolosuhteiden niin vaatiessa. Avustusta annetaan Merenkululaitoksen nimeämiin talvisatamiin ja Merenkululaitoksen erikseen määrittelemiin muihin kohteisiin. Satama-alueilla avustuksesta vastaa asianomainen satama.

Merenkululaitos huolehtii jäänmurtaja-avustuksen saatavuudesta myös Suomen vesialueen ulkopuolella, jos avustus suomalaisiin satamiin tai satamista on tarpeen Suomen ulkomaankaupan turvaamiseksi taikka perustuu toisen valtion kanssa tehtyyn yhteistyösopimukseen.

Merenkululaitos voi turvallisuussyistä tai liikenteen painopistealueista johtuen rajoittaa jäänmurtaja-avustuksen antamista alue- ja satamakohtaisesti. Merenkululaitos päättää avustusrajoituksista sää- ja jääolosuhteiden, aluksen jääluokan sekä kantavuuden perus-

teella. Merenkululaitos voi ottaa huomioon myös aluksen konetehon ja aluksen kuljetaman lastimäärän, jos erityisen vaikeat jääolosuhteet sitä edellyttävät.

Merenkululaitos voi hakemuksesta myöntää yksittäistapauksessa alukselle oikeuden jäänmurtaaja-avustukseen satamaan tai alueelle, jonne avustamista on 3 momentin mukaisesti rajoitettu, jos:

1) jääolosuhteet ovat tilapäisesti helpottuneet;

2) kyseessä on erikoiskuljetus, kiireellinen energianhuolto tai tehtaan tuotannon pysäyttämisen uhka; taikka

3) alus olisi muutoin oikeutettu avustukseen, mutta sen kantavuus jää enintään viisi prosenttia alle vaaditun kantavuuden.

11 §

Päätöksen maksullisuus

Aluksen jääluokan vahvistamisesta peritään maksu siten kuin valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään.

12 §

Muutoksenhaku

Merenkululaitoksen tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten

kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Merenkululaitoksen jääluokan vahvistamisesta perittävään maksuun haetaan muutosta siten kuin valtion maksuperustelain 11 b §:ssä säädetään.

13 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

Tällä kumotaan kauppa-aluksista 17 päivänä huhtikuuta 1924 annetun asetuksen (103/1924) 9 ja 67 §, sellaisena kuin niistä 9 § on asetuksessa 28/1973.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

14 §

Siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaantuloa väylämaksulain (708/2002) 14 §:n nojalla annetut jääluokkatodistukset ovat voimassa kunnes aluksen jääluokka on tämän lain nojalla merkitty Merenkululaitoksen ylläpitämään jääluokkaluetteloon, kuitenkin enintään 31 päivään joulukuuta 2006.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Susanna Huovinen*